

ANATOMIA WOLNYCH LICENCJI

Treść broszury udostępniona jako domena publiczna

Autor tekstu: Tomasz Ganicz

Redakcja: Agnieszka Kwiecień

Opracowanie graficzne: Leszek Krupiński

Okładka: „Lekcja anatomii doktora Tulpa”, obraz Rembrandta, obecnie w domenie publicznej

Stowarzyszenie Wikimedia Polska

ul. Tuwima 95, pok. 15

90-031 Łódź

tel. (+48) 22 382 12 63

tel. (+48) 42 278 40 54

fax: +(48) 22 382 12 64

email: zarzad@wikimedia.pl

<http://pl.wikimedia.org/>

Co to jest wolna licencja?

U podstaw projektów internetowych z rodziny Wikimedia leży umożliwienie każdemu i w nieskrępowany sposób wykorzystywania wszelkich tekstów, grafik, zdjęć, muzyki i filmów w zupełnie dowolnych celach, także komercyjnych, bez konieczności wnoszenia opłat i pytania o zgodę właścicieli praw autorskich do tych materiałów.

Aby dowolne wykorzystanie treści było możliwe projekty te stosują wolne licencje. Wolna licencja to rodzaj umowy, którą autor utworu, właściciel praw autorskich, zawiera z całą resztą ludzkości. W ramach tej umowy twórca pozostaje właścicielem praw autorskich ale jednocześnie, jako ich właściciel, pod pewnymi, stosunkowo łatwymi do spełnienia warunkami, zezwala wszystkim na:

- dowolne kopiowanie utworu,
- dowolną redystrybucję utworu, w tym również w celach komercyjnych,
- dowolne przeróbki utworu.

Jeśli licencja nie zezwala na którąś z tych rzeczy, to w ramach projektów Wikimedia uważa się ją za nie-wolną i w związku z tym nie stosuje się jej. Niezwykle istotne jest dochowanie warunków licencji podczas korzystania z utworu, gdyż złamanie którekolwiek z nich skutkuje automatycznym unieważnieniem umowy i co za tym idzie naruszeniem praw autorskich twórcy.

Ponadto, w projektach Wikimedia napotkać można utwory, które są w domenie publicznej, tj. albo wygasły do nich prawa autorskie, albo są one na mocy prawa wyłączone spod ochrony prawn-autorskiej.

Crassula Capitella - sukulent z rodziny gruboszowatych, fot: Eric Hunt, kadrowanie: Waugsberg, licencja: CC-BY-SA 2.5!

Dlaczego naruszenie licencji jest złe?

Łatwo można zarzucić, że ściganie za naruszenie wolnych licencji ma w sobie sporą dozę sprzeczności. Skoro bowiem chcemy uwolnić naszą twórczość, to wytaczanie dział narzędzi egzekucji prawa autorskiego dlatego, że ktoś naruszył jakiś mało istotny punkt licencji, wydaje się być hipokryzją. Niemniej jednak, zwłaszcza dwa rodzaje naruszeń są niebezpieczne dla samej idei wolnej twórczości:

1. niedotrzymanie warunku podania autorów oraz
2. nieuprawnione przejmowanie praw autorskich.

Oba te naruszenia jest bardzo łatwo popełnić nieświadomie. Wystarczy np.: umieścić w swoim serwisie internetowym zdjęcie udostępnione przez twórcę na jednej z wolnych licencji CC-BY-SA bez wymienienia go jako autora i mieć

w stopce tego serwisu tekst © [nazwa serwisu], wszelkie prawa zastrzeżone.

W pierwszym przypadku odbieramy autorom jedyną formę zapłaty za ich twórczość, której oni oczekują uwalniając ją, czyli uznania w oczach innych. To uznanie jest w przypadku treści tworzonych w projektach działających na wolnych licencjach zwykle głównym, a często nawet jedynym powodem, dla którego wolontariusze tych projektów chcą w nich uczestniczyć.

W drugim przypadku, oznaczając wolny utwór jako mający wszelkie prawa zastrzeżone, po pierwsze popełniamy rodzaj plagiatu a po drugie uderzamy w samą ideę wolności, blokując w ten sposób łańcuch wymiany i rozwoju tego rodzaju twórczości.

Jak dotrzymać warunków licencji?

A zatem, skoro to takie ważne dla autorów - jak dotrzymać warunków licencji? Niniejsza broszurka ma właśnie odpowiedzieć na to pytanie.

Odszukiwanie warunków udostępniania

W przypadku tekstów - każdy projekt Wikimedia ma w stopce link „Informacje prawne” (ang. „Terms of use”), który kieruje do dokładnego wyjaśnienia warunków ich użycia.

W przypadku zdjęć i innych plików multimedialnych jest inaczej, gdyż są one udostępniane w ramach każdego projektu na wielu różnych licencjach. Każdy utwór multimedialny w projektach Wikimedia ma dołączoną metryczkę, którą można zobaczyć po kliknięciu w obraz tego utworu. Np.: po kliknięciu w zdjęcie w artykule

w Wikipedii wyświetla się strona zawierająca powiększenie zdjęcia oraz informacje o nim (przykład takiej strony powyżej). Metryczka zdjęcia zawiera zwykle:

- dokładną nazwę pliku, w którym jest zapisane zdjęcie, często także informację, że plik znajduje się w repozytorium Wikimedia Commons (1)
- opis co zawiera plik, kto go wykonał i kiedy (2)
- licencję na jakiej jest udostępniony w Wikipedii (3)

Po lewej: zdjęcie NASA z misji STS-114. Zdjęcia wykonane przez pracowników NASA w ramach wykonywania obowiązków służbowych (z pewnymi wyjątkami) automatycznie wchodzą do domeny publicznej. Dzieje się tak na mocy decyzji amerykańskiego rządu federalnego, którego agendą jest NASA.

Ilustracja powyżej: autor: Leafnode, licencja: CC-BY-SA 3.0²

Najczęściej stosowane rodzaje licencji

Licencje Creative Commons

Creative Commons to amerykańska fundacja, która opracowała teksty licencji do publicznego użytku, w różnym stopniu znoszące ograniczenia prawno-autorskie. W ramach projektów Wikimedia stosowane są następujące z nich:

Creative Commons-Uznanie Autorstwa-Na tych samych warunkach 3.0 (CC-BY-SA 3.0)

Na tej licencji udostępniane są wszystkie teksty w Wikipedii i większości pozostałych projektów Wikimedia. Licencja ta, przy wtórnym użyciu utworu oryginalnego wymaga: podania listy autorów oraz informacji, że utwór jest dostępny na tej licencji; zaś przy publikacji utworu zależnego (modyfikacji pierwot-

niego) dodatkowo: zakazuje zmiany licencji i nakazuje podanie informacji o dokonanej zmianie.

W praktyce, w przypadku zarówno materiału użytego na stronie WWW, jak i w dowolnej formie „off-line”, przy dowolnej kopii, wymogi licencji są spełnione po dołączeniu do utworu w sposób widoczny dla czytelnika następującego tekstu:

© [Lista autorów], licencja: [CC-BY-SA 3.0] (link do: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl>)

Natomiast w przypadku utworu zależnego należy dodać jeszcze:

Źródło: [\[link do utworu oryginalnego\]](#)

Zwyczajowo (choć nie jest to obowiązkowe) dołącza się do opisu znaczek symbolizujący tę licencję.

Creative Commons-Uznanie Autorstwa (CC-BY 3.0)

Na tej licencji udostępniane są czasami zdjęcia i inne pliki multimedialne. Objęte są nią także teksty w projekcie Wikinews. Licencja ta ma podobne warunki do CC-BY-SA oprócz zakazu udostępniania na innych licencjach utworów zależnych. Jednak nawet w przypadku udostępnienia utworu zależnego na innych zasadach istnieje obowiązek poinformowania użytkowników o tym, że utwór oryginalny jest udostępniony na licencji CC-BY. W praktyce, przy dosłownej kopii, wymogi licencji są spełnione po dołączeniu do utworu następującego tekstu:

© [\[Lista autorów\]](#), licencja: [\[CC-BY 3.0\]](#) (link do: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.pl>)

a do utworu zależnego, jeśli ma być udostępniony na innej licencji:

© [\[Lista autorów\]](#), źródło: [\[link do tekstu oryginalnego\]](#) licencja źródła: [\[CC-BY 3.0\]](#) (link do: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.pl>), licencja: (dowolna wg wyboru autora utworu zależnego)

po lewej

Kołatka z buddyjskiej świątyni

foto: AngMoKio, licencja: CC-BY-SA 3.0²

Wadą (a dla niektórych zaletą) tej licencji jest to, że dzieła zależne mogą być nawet całkowicie zastrzegane, co powoduje, że licencja ta nie zapewnia trwania łączucha dobrej woli uwalniania twórczości.

Inne licencje CC

- Pseudo-licencja CC-0 - w praktyce przenosi utwór do domeny publicznej poprzez oświadczenie twórcy, że rezygnuje ze wszelkich roszczeń prawno-autorskich; nie nakłada nawet obowiązku podania autora przy wykorzystaniu utworu; w Polsce licencja ta nie może być stosowana ze względu na to, że osobiste prawa autorskie są niezbywalne, istnieje zatem obowiązek podania autora nawet, gdy ten nie stawia tego warunku.
- Licencje z warunkiem zakazu użycia komercyjnego (NC) i zakazu tworzenia utworów zależnych (ND) są w projektach Wikimedia niedozwolone!

GNU FDL

Licencja GNU Free Documentation License (GNU FDL) jest najstarszą wolną licencją. Została ona napisana przez Free Software Foundation głównie do stosowania przez autorów dokumentacji wolnego oprogramowania.

Teksty w Wikipedii i większości pozostałych projektów Wikimedia były udostępniane na tej licencji aż do 15 czerwca 2009, kiedy to przeszły na licencję CC-BY-SA. W projektach Wikimedia można jednak wciąż znaleźć wiele zdjęć i innych plików multimedialnych, które są dostępne na GNU FDL.

Głowa GNU - symbol Free Software Foundation,
autor Aurelio A. Heckert, 12 grudnia 2005,
Free Art License³

Licencja GNU FDL nakłada następujące wymagania (zarówno przy użyciu kopii dosłownych utworów jak i tworzeniu utworów zależnych):

- należy w sposób widoczny dla czytelnika dołączyć: listę autorów, link do źródła, informację o tym, że utwór jest objęty tą licencją, pełen tekst licencji w angielskim oryginale (jest ona dostępna na stronie: <http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html>),
- zarówno kopia dosłowna jak i utwór zależny musi być udostępniany na tej samej lub zgodnej z nią co do ducha licencji.

W praktyce, obowiązkowy opis dołączany do kopii lub utworu zależnego może w przypadku tej licencji wyglądać następująco:

© autorzy: (lista autorów lub link do niej), źródło: (link do oryginalnego utworu), licencja: GNU FDL

Do tego obowiązkowo trzeba jeszcze dołączyć pełen tekst licencji, co jest szcze-

gólnie uciążliwe w przypadku niewielkich objętościowo utworów (krótkich fragmentów tekstu, zdjęć itp.).

FAL i inne nietypowe licencje

Licencja Free Art Licence została stworzona dla tych, którzy chcą udostępniać swoje utwory artystyczne na zasadach podobnych do GNU FDL ale bez uciążliwego warunku dodawania do utworu pełnego tekstu licencji.

Licencja ta ma zbliżone warunki do GNU FDL i CC-BY-SA, czyli zezwala na dowolne kopiowanie i tworzenie utworów zależnych pod warunkiem podania w sposób widoczny dla czytelnika następującej klauzuli:

[Oryginalny opis dzieła]

[Opis jego modyfikacji]

Prawa autorskie © [data] [nazwa autorów lub artystów]

Copyleft: to dzieło sztuki jest wolne, możesz je rozprowadzać i/lub modyfikować zgodnie z warunkami Licencji Free Art.

Wzór tej licencji możesz znaleźć na stronie Copyleft Attitude - <http://artlibre.org> - jak również na innych stronach.

W projektach Wikimedia można znaleźć kilkaset tysięcy różnego rodzaju utworów, które są udostępniane na tej licencji.

Ponadto, zwłaszcza w repozytorium plików Wikimedia Commons można się natknąć na wiele różnych licencji, z których jednak wszystkie spełniają podstawowe warunki wolności. Opis tych licencji zamieszczony jest pod adresem: http://commons.wikimedia.org/wiki/Commons:Copyright_tag

Domena publiczna

Domena publiczna to twórczość, z której można korzystać bez ograniczeń wynikających z autorskich praw majątkowych, gdyż prawa te wygasły lub twórczość ta nigdy nie była lub nie jest przedmiotem prawa autorskiego.

Utwory będące w domenie publicznej można swobodnie kopiować i modyfikować, bez konieczności spełniania jakichkolwiek warunków prawno-autorskich.

W warunkach polskiego prawa w domenie publicznej są:

- z tytułu ustawowego zwolnienia: akty normatywne lub ich urzędowe projekty, urzędowe dokumenty, materiały urzędowe, znaki lub symbole, opublikowane opisy patentowe lub ochronne, proste informacje prasowe oraz zdjęcia, które przed 1 lutym 1994 opublikowano bez wyraźnego zastrzeżenia praw autorskich;
- z tytułu wygasania: utwory znanych autorów, którzy zmarli 70 lat temu (dla 2010 r.: w 1939 r.) lub dawniej oraz utwory anonimowe i zbiorowe, które zostały opublikowane 70 lat temu (dla 2010 r.: w 1939 r.) lub dawniej.

Ponadto, w projektach Wikimedia znajdują się utwory, których żyjący autorzy zdecydowali o przeniesieniu ich do domeny publicznej. W warunkach polskiego prawa przeniesienie utworu do domeny publicznej wolą twórcy jest teoretycznie niemożliwe, jednak w praktyce można przyjąć, że twórca który zdecydował się na taki

krok nie będzie nigdy rościł sobie żadnych praw, zatem można jego utworów używać tak, jakby były w domenie publicznej. Utwory w ten sposób uwolnione mają jednak tę samą słabość, co twórczość na licencji CC-BY - należy pamiętać, że w domenie publicznej jest tylko dzieło oryginalne, utwór zależny jego autor może całkowicie zastrzec, czego nie mógłby uczynić, gdyby autor dzieła pierwotnego udostępnił go na licencji CC-BY-SA, GNU FDL albo FAL.

*Dziewczyna z Gambii, fot: Ferdinand Reus
licencja: CC-BY-SA 2.0'*

Podsumowanie

W skrócie:

1. Projekty Wikimedia, dzięki wolnym licencjom mogą być dowolnie kopiowane i modyfikowane, pod warunkiem spełniania kilku prostych warunków tych licencji.
2. Wszystkie teksty w większości projektów Wikimedia są dostępne na warunkach licencji CC-BY-SA.
3. Zdjęcia i inne multimedia są czasami udostępniane na innych licencjach, w szczególności CC-BY, GNU FDL i FAL.
4. Projekty Wikimedia zawierają sporo materiałów będących w domenie publicznej.
5. Dwa najgorsze naruszenia warunków wolnych licencji to nie podawanie autorów i nieuprawnione zawłaszczanie praw autorskich; oba te naruszenia stanowią poważne zagrożenie dla rozwoju projektów Wikimedia.

Dlatego prosimy wszystkich, którzy korzystają z materiałów gromadzonych

przez projekty Wikimedia, aby przestrzegali licencji, na których są one udostępniane. To nie jest trudne.

Jeśli zauważysz poważne naruszenie:

- jeśli nie jest autorem - powiadom go (można go znaleźć w zakładce “historia i autorzy” w projektach Wikimedia);
- napisz do osoby/institucji/firmy naruszającej licencję wyjaśnienie dlaczego postępuje źle;
- jeśli naruszenie ma charakter masowy napisz na adres: **zarzad@wikimedia.pl** - spróbujemy Ci pomóc.

*Kryształy chromu, fot. Alchemist-hp,
24 kwietnia 2010, licencja: FAL³/GFDL 1.2/CC-BY-NC-ND 3.0*

Symbol “share-alike” (str. 6): autor Rei-artur, lic. CC-BY-SA 2.0⁴

Symbol “attribution” (str. 7): autor Sting, lic. CC-BY 2.5⁵

¹ Treść licencji CC-BY-SA 2.5 dostępna jest na stronie:

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.5/>

² Treść licencji CC-BY-SA 3.0 dostępna jest na stronie:

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>

³ Treść licencji FAL dostępna jest na stronie:

<http://artlibre.org/licence/lal/en/>

⁴ Treść licencji CC-BY-SA 2.0 dostępna jest na stronie:

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/>

⁵ Treść licencji CC-BY 2.5 dostępna jest na stronie:

<http://creativecommons.org/licenses/by/2.5/>

WIKIMEDIA
POLSKA